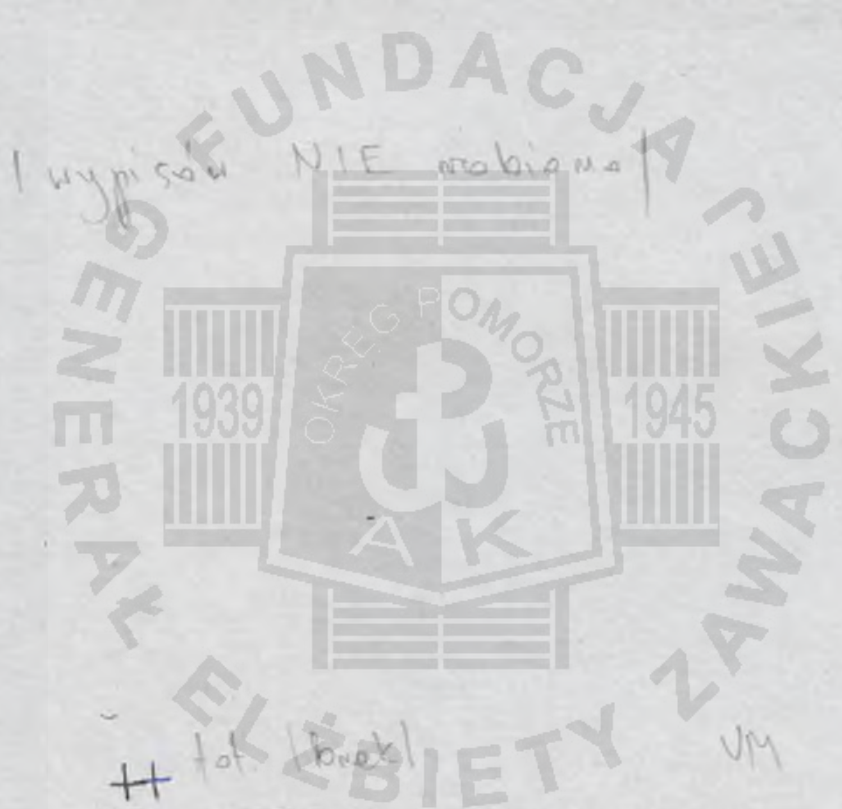

MEMORIAŁ
General Marii Wittek

POW

JASTRZĘBOWSKA Stefania

zam. Stowiniska

ps. "Okrejsowe"

(1883 - 1913)

3056 | WSK

SPIS ZAWARTOŚCI TECZKI — JASTRZĘBOWSKA.....

Stefanie.....

20m / Stowinske.....

I/1. Relacja ✓

3056 / WSK

I/2. Dokumenty (sensu stricto) dotyczące osoby relatora —

I/3. Inne materiały dokumentacyjne dotyczące osoby relatora —

II. Materiały uzupełniające relację ✓

III/1 — Materiały dotyczące rodziny relatora —

III/2 — Materiały dotyczące ogólnie okresu sprzed 1939 r. —

III/3 — Materiały dotyczące ogólnie okresu okupacji (1939-1945) —

III/4 — Materiały dotyczące ogólnie okresu po 1945 r. —

III/5 — inne... —

IV. Korespondencja —

.....

.....

.....

.....

V. Nazwiskowe karty informacyjne ✓

VI. Fotografie — brak

Biogram spec. E2 i D.k. do II tomu „Słownika UM Kobiet”
2 uwagi prof. T. Friedel 23 VIII 05 I/MH

JASTRZĘBOWSKA Stefania Maria zam. SŁOWIŃSKA (1889-1919), organizatorka Oddziału Żeńskiego Polskich Drużyn Strzeleckich w Warszawie; jako „Okrzejowa” kurierka i wywiadowczyni POW, żołnierz Oddziału Lotnego I Brygady Legionów Polskich w Warszawie

Stefania Maria Jastrzębowska urodziła się 2 IX 1889 w Warszawie w rodzinie technika Władysława i nauczycielki Teony Franciszki z d. Stawecka. Miała pięcioro rodzeństwa. Stefania od 1909 brała czynny udział w pracach Organizacji Młodzieży Narodowej, a następnie „Zarzewia”. W 1910 uczestniczyła w organizowaniu Oddziału Żeńskiego Polskich Drużyn Strzeleckich. Jako „Okrzejka” pełniła funkcję kierowniczkę zbrojowni Okręgu III Polskich Drużyn Strzeleckich. Należała także do PPS.

Po wybuchu wojny wstąpiła do POW. Pod ps. „Okrzejowa” brała udział w organizowaniu Oddziału Żeńskiego POW Okręgu III w Warszawie. W listopadzie 1914 znalazła się w gronie dziesięciu członkiń POW postawionych do dyspozycji Oddziału Lotnego I Brygady Legionów Polskich, przeznaczonych do prowadzenia akcji dywersyjnych na tyłach wojsk rosyjskich. Jako kurierka i wywiadowczyni wielokrotnie przekraczała linię frontu, wyjeżdżając m.in. do Lublina. Pracowała w dziale technicznym Oddziału Lotnego, między innymi urządziła i prowadziła w swoim mieszkaniu przy ul. Pięknej w Warszawie laboratorium materiałów wybuchowych i utrzymała je aż do ustąpienia wojsk rosyjskich. Kiedy w mieszkaniu podczas produkcji nitrogliceryny doszło do wybuchów, Jastrzębowska wykazując się odwagą i opanowaniem wyniosła z zagrożonego pomieszczenia wszystkie gotowe materiały wybuchowe. Ryzykowała także śmiercią, pozostając z własnej woli w zagrożonym mieszkaniu po tym, kiedy w lipcu 1915 został aresztowany przez Rosjan kierownik laboratorium por. E. Rybicki, wówczas tam stale mieszkający. W sierpniu 1915 po zajęciu Warszawy przez Niemców objęła Sekretariat I b Okręgu POW. Wynajęła, także na swoje nazwisko, mieszkanie przy Al. Ujazdowskich, które faktycznie było biurem organizacji, a także miejscem przechowywania zagrożonych peowiaczek („przysłisko”). W grudniu tr. wynajęła kolejny lokal przy ul. Wareckiej, gdzie działało biuro Centralnego Komitetu Narodowego, Składnica Wydawnictw POW, stacja pocztowa oraz administracja „Rządu i Wojska”. Mimo dekonspiracji tego lokalu i nagłej rewizji udało jej się uniknąć aresztowania i przez kilka dni ukrywała się w Warszawie, poczym wyjechała do Lublina. Tam działała dalej w POW, w Pogotowiu Wojennym PPS oraz pracowała w gospodzie robotniczej PPS. Uczestniczyła w rozbrajaniu wojska austriackiego w Lublinie i w tworzeniu tam władz polskich. W marcu 1919 wyszła za mąż za Nowosława Sławińskiego, oboje zmarli śmiercią

1 & V, 4
H stało się
V m 4

I/1/2
*
| w L;

tragiczną, Stefania dnia 14 IV 1919, dwa dni po śmierci męża, pochowani w jednej mogile w Kwaterze Wojskowej Cmentarza przy ul. Lipowej w Lublinie. W pośmiertnych wspomnieniach poświęconych Stefanii Jastrzębowskiej, jej towarzyszki z pracy w organizacjach niepodległościowych napisały, że była ona „małomówna i niezwykle skromna, rzadko komu opowiadająca o sobie. Zrównoważona, spokojna i wytrwała, nazywana „Okrzejką”. Raczej brzydka niż ładna, z krótko obciętymi włosami (nie było to wówczas modne!), zawsze odziana na czarno, skromnie”. Stefania Jastrzębowska żyła „poświęceniem” i „samozaparcie”.

Stefania Maria Jastrzębowska Dekretem Naczelnika Państwa i Naczelnego Wodza z dnia 17 V 1922 została odznaczona Krzyżem Srebrnym Orderu Wojennego Virtuti Militari z nr. Krzyża 7685. W grudniu 1930 na wniosek Komisji Odznaczeniowej PPS została pośmiertnie odznaczona KNzM.

Dziadek Stefanii, Wojciech Bogumił Jastrzębowski, powstaniec listopadowy, był wybitnym przyrodnikiem, krajoznawcą i pedagogiem, prof. Instytutu Agronomicznego na Marymoncie. Ojciec Władysław Jastrzębowski, powstaniec styczniowy, pracował jako technik na Kolei Warszawsko-Wiedeńskiej, a także m.in. jako drzeworytnik – ilustrator warszawskich czasopism, zmarł w 1908. Matka Stefanii, nauczycielka, w czasie I wojny w jej mieszkaniu mieścił się punkt kontaktowy dla kurierów przewożących pocztę POW, zmarła w 1917. Siostry: Aleksandra zam. Świętorzecka, Maria także zam. Świętorzecka, Teonia zam. Herbaczewska, urzędniczka zarządu miejskiego w Warszawie, Władysława, zam. Marek, nauczycielka. Brat Wojciech (1884-1963), kpt., artysta malarz i grafik, żołnierz I Brygady Legionów, uczestniczył w wojnie z Ukraińcami i w wojnie z bolszewikami, od listopada 1920 w Dowództwie Szkoły Podchorążych Piechoty w Warszawie, odznaczony KW, profesor, a następnie rektor ASP w Warszawie, w l. 1935-1938 senator RP, w czasie II wojny światowej w Anglii, od 1947 ponownie profesor ASP w Warszawie.

APAK, T. 3056/WSK; A ASP w Warszawie, ap. KD 19 (Jastrzębowski W.); Arch. Par. Wszystkich Świętych w Warszawie, akta ochrzczonych w r. 1889, nr aktu 1842 (Jastrzębowska M. S.); CAW, sygn. VM 25-1820, KNzM, 19.XII.1930 (Jastrzębowska-Okrzejowa S.), ap. 3882 (Jastrzębowski W.); Dz. Pers. NP. i NW Nr 59 z 30 XII 1922; Księga Cmentarna Kwatery Wojskowej Cmentarza Komunalnego w Lublinie, l. ks. 88, s. 108, poz.127/128;

Album-Skorowidz Senatu i Sejmu..., s. 212; Bagiński H., *U podstaw organizacji Wojska Polskiego 1908-1914*, Warszawa 1935, s.89 (fot.); Dufurat, *Kobiety...*, s. 136, 142; Filipow K., *Order Virtuti*

Militari 1792-1945, Warszawa 1990, s. 115; Huml I., Jastrzębowski Wojciech, w: *Słownik artystów polskich i obcych w Polsce działających*, t. III, Wrocław 1979, 265-270; Jędrzejewicz W., *POW i Batalion Warszawski. Moja służba 1914-1915*, s. 287; *Kawalerowie VM...*, Polak, s. 174; Pełczyńska, *Kobieta w walce...*, s. 871; Wesołowski, *Order VM...* - brak wzmianki (ale pod nr Krzyża 7685 jest puste miejsce); *Wierna służba...*, s. 308-309; *Służba Ojczyźnie...*, s. 409-410; *Wojciech Jastrzębowski 1884 – 1963*, Wrocław 1971, s. 9-10, 12, 16-17.

Przytępieli M. Sulej i W. Misztel
11. dz 1754/WSK - 1412/07

13 X 01w M.S. I/114

Stefania Maria JASTRZĘBOWSKA-OKRZEJOWA, zam. SŁOWIŃSKA
(1889 - 1919)

Urodziła się 2 września 1889r. w Warszawie jako córka Władysława i Teony Franciszki ze Staweckich.

Dziadek Stefanii – Wojciech Bogumił Jastrzębowski, syn zagonowego szlachcica z zaścianka Gierwaty koło Makowa Mazowieckiego – to powstaniec listopadowy, wybitny przyrodnik, krajoznawca i pedagog, profesor Instytutu Agronomicznego na Marymoncie.

Ojciec jako student Szkoły Sztuk Pięknych w Warszawie w 1863r. poszedł do powstania, podobnie jak ogromna większość studentów tej szkoły. Po upadku powstania, gdy władze carskie zamknęły Szkołę Sztuk Pięknych, nie kontynuował już studiów artystycznych. Dostał posadę technika na Kolei Warszawsko – Wiedeńskiej. Nie zrezygnował jednak całkowicie z działalności artystycznej. Pracował m.in. jako drzeworytnik – ilustrator na rzecz warszawskich czasopism. Zmarł w 1908r.

Matka Stefanii, młodsza od ojca o 16 lat, córka lekarza, była nauczycielką. Zmarła w 1917r.

Władysław i Teona Jastrzębowscy oprócz Stefanii mieli jeszcze syna Wojciecha i 4 córki – Aleksandrę, zamężną za Świętorzeckim, inżynierem kolejowym, Marię, zamężną za Świętorzeckim, dyrektorem gimnazjum miejskiego na Pradze, Teonę, zamężną Herbaczewską, urzędniczkę zarządu miejskiego w Warszawie i Władysławę, zamężną Marek, nauczycielkę.

Stefania od 1909r. brała czynny udział w pracach Organizacji Młodzieży Narodowej, a następnie „Zarzewia”. W 1910r. uczestniczyła w organizowaniu Oddziału Żeńskiego Polskich Drużyn Strzeleckich. Pełniła funkcję kierowniczką zbrojowni Okręgu III Polskich Drużyn Strzeleckich. Należała także do PPS. Używała ps. Okrzejowa i Okrzejka.

W latach 1914 - 1915r. służyła w Oddziale Lotnym POW.

Za tę służbę Dekretem Naczelnika Państwa i Naczelnego Wodza z dnia 17 maja 1922r. została odznaczona Orderem Virtuti Militari V klasy (L. k. 7685).

Opis czynu zawarty w sporządzonym w dniu 5 grudnia 1921r. wniosku o pośmiertne nadanie jej tego odznaczenia, informuje: „*S.p. ob. Stefania Jastrzębowska*

(Okrzejoła) w marcu 1915r. z rozkazu Kmdy Naczelnej wynajęła przy ul. Pięknej 45 lokal w którym zostało urządzone centralne laboratorium materiałów wybuchowych. Przez pięć miesięcy ś.p. Jastrzębowska pełniła niezwykle odpowiedzialną i niebezpieczną służbę mieszkając w lokalu, w którym w razie grożącej każdego dnia rewizji narażoną była na śmierć niechybną. Obowiązek swój pełniła z samozaparciem i najwyższym męstwem, na jakie zdobyć się może najwyższa cnota. Tej cnoty dowodem najjaskrawszym są dwa fakty z jej życia w okresie istnienia owego laboratorium: 1) w kwietniu na skutek użycia niezupełnie odpowiednio stężonych kwasów jednego dnia podczas fabrykacji nitrogliceryny nastąpiło kilka kolejnych wybuchów. Ś.p. Jastrzębowska już po pierwszym wybuchu nie straciła ani na chwilę przytomności umysłu i z najzimniejszą krwią powynosiła z pokoju tego kolejno wszystkie gotowe materiały wybuchowe nie zważając na to, że wciąż następowały nowe wybuchy w innych retortach. 2) w lipcu 15r. został wzięty przez Moskali z bronią w rękę po dłuższej walce ciężko ranny por. Rybicki Edward, który będąc kierownikiem laboratorium również w niem stale mieszkał. Ponieważ zachodziła obawa, że policja wpadnie przez ujęcie go na ślad mieszkania laboratoryjnego, komenda przerwała prace laboratoryjne, zaś ś.p. Jastrzębowska podjęła się z własnej woli obowiązku pozostania na straży laboratorium i mieszkała tam w dalszym ciągu, gotowa w każdej chwili do bohaterskiej walki i nieuniknionej śmierci."

Wymieniony w opisie czynu Edward Rybicki, ps. Okrzeja, to szwagier Stefanii, a brat Haliny, żony Wojciecha Jastrzębowskiego. Zginął z rąk Niemców jako oficer AK w czasie II wojny światowej.

Po wejściu Niemców do Warszawy Stefania objęła sekretariat Okręgu POW. Na potrzeby sekretariatu wynajęła na swoje nazwisko mieszkanie w Alejach Ujazdowskich. Mieszkanie to było też niejednokrotnie przytuliskiem dla powiastek. W grudniu 1915r. wynajęła na swoje nazwisko kolejne mieszkanie na ul. Wareckiej, w którym umieszczono biuro KN POW oraz stację pocztową POW i administrację „Rządu i Wojska”. Mimo dekonspiracji tego lokalu i nagłej rewizji udało jej się uniknąć aresztowania. Zmuszona była jednak opuścić Warszawę i wyjechać do Lublina. Tam działała dalej w POW, ale także w Pogotowiu Wojennym PPS. Pracowała też w gospodzie robotniczej PPS w Lublinie uczestnicząc w ten sposób w niesieniu pomocy głodującym, bezrobotnym robotnikom. Uczestniczyła w rozbijaniu wojska austriackiego w Lublinie i tworzeniu tam władz polskich.

W Lublinie, w marcu 1919r. wyszła za mąż za Nowosława Sławińskiego. Zmarli śmiercią tragiczną – on 12 kwietnia 1919r., ona w dwa dni później. Spoczęli w jednej mogile w Kwaterze Wojskowej Cmentarza przy ul. Lipowej w Lublinie.

W dniu 19 grudnia 1930r. na wniosek Komisji Odznaczeniowej PPS została pośmiertnie odznaczona Krzyżem Niepodległości z Mieczami.

Brat Stefanii, Wojciech, ur. 25 lutego 1884r., artysta malarz i grafik, projektant wnętrz i przedmiotów użytkowych, absolwent ASP w Krakowie, uczeń Józefa Mehoffera, był podoficerem 1 pp I Brygady Legionów. Bezterminowo urlopowany wiosną 1917r. jesienią 1918r. ponownie ochotniczo zgłosił się do wojska i jako oficer 5 pp Legionów uczestniczył w wojnie z Ukraińcami, a następnie w wyprawach – wileńskiej i łotewskiej oraz w wojnie z bolszewikami. W listopadzie 1920r. został przeniesiony do dalszej służby w Dowództwie Szkoły Podchorążych Piechoty w Warszawie, a w styczniu 1921r. zatwierdzony w stopniu kapitana. W lipcu 1921r. odznaczony Krzyżem Walecznych. W sierpniu tego roku na własną prośbę został przeniesiony w stan spoczynku. W latach dwudziestych i trzydziestych był profesorem, a następnie rektorem ASP w Warszawie. W 1926r. odznaczony Legią Honorową, a w 1935r. Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski. W latach 1935 – 1938 był senatorem RP. Lata II wojny światowej spędził w Anglii. Po powrocie z wychodźstwa w 1947r. ponownie został profesorem ASP w Warszawie. Zmarł 9 marca 1963r. Został pochowany w Alei Zasłużonych Cmentarza Wojskowego na Powązkach.

Źródła:

A ASP w Warszawie, ap. KD 19 (prof. Wojciech Jastrzębski).
 Arch. Par. Wszystkich Świętych w Warszawie, akta ochrzczonych w r. 1889, nr aktu 1842 (Stefania Maria Jastrzębowska).
 CAW, syg. VM 25-1820, KN 19.XII.1930 (Stefania Jastrzębowska – Okrzejowa), ap. 3882 (Wojciech Jastrzębowski).
 Dz. Pers. NP. i NW Nr 59 z dnia 30 grudnia 1922r.
 Księga Cmentarna Kwatery Wojskowej Cmentarza Komunalnego w Lublinie, l. ks. 88, s. 108, poz.127/128.
 Album – Skorowidz Senatu i Sejmu Rzplitej oraz Sejmu Śląskiego. Kadencja 1935 – 1940, Kraków 1936, s. 212.
 Huml I., Jastrzębowski Wojciech, w: Słownik artystów polskich i obcych w Polsce działających, t. III, Wrocław 1979, 265 – 270.
 Wojciech Jastrzębowski 1884 – 1963, Wrocław 1971, s. 9 –10, 12, 16 – 17.
 ✓ Jędrzejewicz W., POW i Batalion Warszawski. Moja służba. 1914 – 1915, s. 287.
 Służba Ojczyźnie. Wspomnienia uczestniczek walk o niepodległość 1915 – 1918, Warszawa 1929, s. 409 – 410.

Wierma służba ... s. 308-309

Pomyśle J. Dufnel e-mailem 23.11.14

I/1/14

JASTRZĘBOWSKA Sławińska Stefania, ps. „Okrzejowa” (1889-1919)

Zdjęcie Jastrzębowskiej znajduje się w: Bagiński H., U podstaw organizacji Wojska Polskiego 1908-1914, Warszawa 1935, s.89

Stefania Jastrzębowska urodziła się 2 września 1889 r. w Warszawie. Jej dzieciństwo nie było zbyt szczęśliwe. Od najmłodszych lat była czynnie zaangażowana w ruch niepodległościowy. Od 1909 r. uczestniczyła w działalności Organizacji Młodzieży Narodowej Szkół Średnich „Pet”, a następnie „Zarzewia”, gdzie włączyła się w prace warszawskiego Oddziału Żeńskiego Polskich Drużyn Strzeleckich.

Po wybuchu wojny wstąpiła do POW. Brała udział w organizowaniu Oddziału Żeńskiego POW Okręgu III w Warszawie. Przyjęła pseudonim „Okrzejowa”. W listopadzie 1914 r. znalazła się w gronie dziesięciu członkiń POW postawionych do dyspozycji Oddziału Lotnego, przeznaczonego do prowadzenia akcji dywersyjnych na tyłach wojsk rosyjskich. Pracowała w technice tego oddziału, między innymi urządziła i prowadziła w swoim mieszkaniu przy ul. Pięknej w Warszawie laboratorium materiałów wybuchowych i utrzymała je aż do ustąpienia wojsk rosyjskich. W pracę niepodległościową zaangażowana była także jej matka, mieszkająca przy ul. Smolnej 23, gdzie mieścił się punkt kontaktowy dla kurierów przewożących pocztę organizacyjną. W sierpniu 1915 r. po zajęciu Warszawy przez Niemców, Jastrzębowska objęła Sekretariat Ib Okręgu POW. Wynajęła na swoje nazwisko mieszkanie przy Al. Ujazdowskich, w którym mieściły się biura organizacji. W grudniu tegoż roku wynajęła kolejny lokal przy ul. Wareckiej. Działo w nim biuro Centralnego Komitetu Narodowego, Składnica Wydawnictw POW, stacja pocztowa oraz administracja „Rządu i Wojska”. Wkrótce w mieszkaniu została przeprowadzona rewizja. Jastrzębowska cudem uniknęła aresztowania, przez kilka dni ukrywała się w Warszawie, poczym wyjechała do Lublina. Tam dzieliła swój czas między pracę w Pogotowiu Wojennym PPS, gospodzie robotniczej i POW.

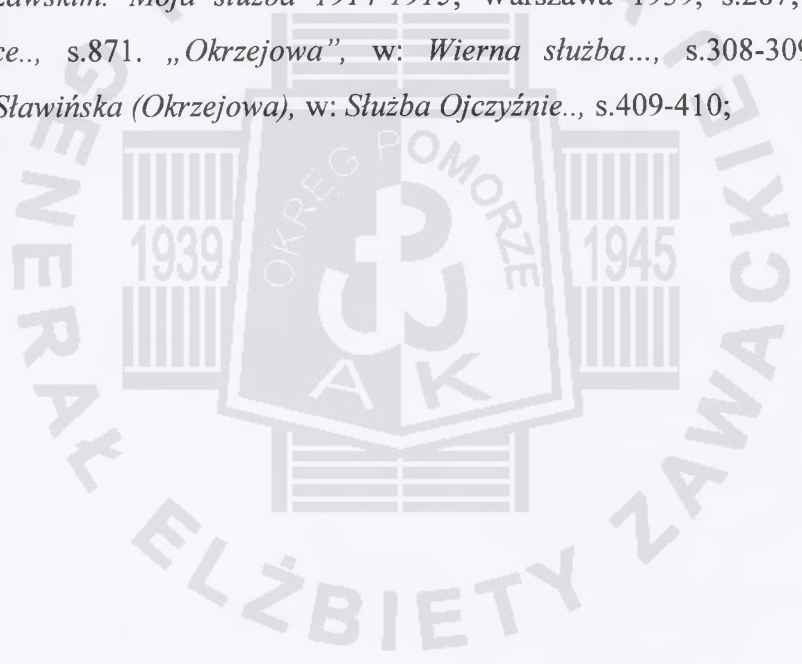
Za działalność niepodległościową Stefania Jastrzębowska została odznaczona Krzyżem Srebrnym Orderu Wojennego Virtuti Militari V klasy. Numer krzyża 7685. Otrzymała również Krzyż Niepodległości z Mieczami oraz Odznakę I Brygady.

Na początku 1919 r. wyszła za mąż. Zginęła śmiercią tragiczną kilka tygodni później, 14 kwietnia 1919 r.

W pośmiertnych wspomnieniach poświęconych Stefani Jastrzębowskiej, jej towarzyszką z pracy w organizacjach niepodległościowych napisały, że była ona „małomówna i niezwykle skromna, rzadko komu opowiadająca o sobie. Zrównowazona, spokojna i wytrwała, nazywana „Okrzejką”. Raczej brzydka niż ładna, z krótko obciętymi włosami (nie było to wówczas modne!), zawsze odziana na czarno, skromnie”. Stefania Jastrzębowska żyła „poświęceniem” i „samozaparcie”.

BIBLIOGRAFIA

CAW, KzM 19 XII 1930; Bagiński H., *U podstaw organizacji Wojska Polskiego 1908-1914*, Warszawa 1935, s.89 (zdj.); Dufurat, *Kobiety...*, s. 136, 142; Jędrzejewicz W., *W POW i Batalionie Warszawskim. Moja służba 1914-1915*, Warszawa 1939, s.287; Pełczyńska, *Kobieta w walce...*, s.871. „Okrzejowa”, w: *Wierna służba...*, s.308-309; *Stefania z Jastrzębowski Sławińska (Okrzejowa)*, w: *Służba Ojczyźnie...*, s.409-410;

Stefania Maria Jastrzębowska – Okrzejowa, zam. Słowińska (1889 – 1919)

Urodziła się 2 września 1889r. w Warszawie jako córka Władysława i Teony Franciszki ze Staweckich. Pochodziła z rodziny o tradycjach patriotycznych – Dziadek Stefanii – Wojciech Bogumił Jastrzębowski i jej ojciec – Władysław byli uczestnikami powstania listopadowego. Kini
był
ojcem

Stefania Jastrzębowska od 1909r. brała czynny udział w pracach Organizacji Młodzież y Narodowej, a następnie „Zarzewia”. W 1910r. uczestniczyła w organizowaniu Oddziału Żeńskiego Polskich Druż yn Strzeleckich. Z niezwykłą odwagą pełniła trudną funkcję kierowniczki zbrojowni Okręgu III Polskich Druż yn Strzeleckich. Poświęcała swój czas potrzebującym należ ąc takż e do PPS. Uż ywała ps. Okrzejowa i Okrzejka. }
W latach 1914 – 1915 służ yła w Oddziale Lotnym POW.

Po wejściu Niemców do Warszawy nadal służ yła z oddaniem sprawie niepodległościowej. Objęła sekretariat Okręgu POW. Na potrzeby sekretariatu wynajęła na swoje nazwisko mieszkanie w Alejach Ujazdowskich. Mieszkanie to było też niejednokrotnie przytuliskiem dla powiastek. W grudniu 1915r. wynajęła na swoje nazwisko kolejne mieszkanie na ul. Wareckiej, w którym umieszczono biuro KN POW oraz stację pocztową POW i administrację „Rządu i Wojska”. Mimo dekonspiracji tego lokalu i nagłej rewizji udało jej się uniknąć aresztowania. Zmuszona była jednak opuścić Warszawę i wyjechać do Lublina. Tam wytrwale działała dalej w POW, ale takż e w Pogotowiu Wojennym PPS. Pracowała też w gospodzie robotniczej PPS w Lublinie uczestnicząc w ten sposób w niesieniu pomocy głodującym, bezrobotnym robotnikom. Brała udział w rozbrajaniu wojska austriackiego w Lublinie i tworzeniu tam władz polskich.

W Lublinie, w marcu 1919r. wyszła za mąż za Nowosława Sławińskiego. Zmarła śmiercią tragiczną – on 12 kwietnia 1919r., ona w dwa dni później. Spoczęła w jednej mogile w Kwaterze Wojskowej Cmentarza przy ul. Lipowej w Lublinie 0

Za służ bę w POW Dekretem Naczelnika Państwa i Naczelnego Wodza z dnia 17 maja 1922r. została odznaczona Orderem Virtuti Militari V klasy (L.k. 7685).

Opis czynu zawarty w sporządzonym w dniu 5 grudnia 1921r. wniosku o pośmiertne nadanie jej tego odznaczenia, informuje: „Śp ob. Stefania Jastrzębowska (Okrzejowa) w marcu 1915r. z rozkazu Kmdy Naczelnej wynajęła przy ul. Pięknej 45 lokal, w którym zostało urządzone centralne laboratorium materiałów wybuchowych. Przez pięć miesięcy ś.p. Jastrzębowska pełniła

oprowadzić te dane
do sygnatury on - nie może być
tak dłużej cyfrowo

1/1/10

niezwykle odpowiedzialną i niebezpieczną służącą bę mieszkającą w lokalu, w którym w razie groźby każego dnia rewizji narażona była na śmierć niechybną. Obowiązek swój pełniła z samozaparciem i najwyższym męstwem, na jakie może zdobyć się najwyżej szanowna cnota. Tej cnoty dowodem najjaskrawszymi są dwa fakty z jej życia w okresie istnienia owego laboratorium: 1) w kwietniu na skutek użycia niezupełnie odpowiednio stężonych kwasów jednego dnia podczas fabrykacji nitrogliceryny nastąpiło kilka kolejnych wybuchów. S. Jastrzębowska już po pierwszym wybuchu nie straciła ani na chwilę przytomności umysłu i z najzimniejszą krwią przynosiła z pokoju tego kolejno wszystkie gotowe materiały wybuchowe nie zważając na to, że wciąż następowały nowe wybuchy w innych retortach. 2) w lipcu 1930r. została wzięta przez Moskali z bronią w ręku po dłuższej walce ciężko ranny por. Rybicki Edward, który będąc kierownikiem laboratorium również w nim stale mieszkał. Ponieważ zachodziła obawa, że policja wpadnie przez ujęcie go na ślad mieszkania laboratoryjnego, komenda przerwała prace laboratoryjne, zaś S. Jastrzębowska podjęła się z własnej woli obowiązku pozostania na straży laboratorium i mieszkała tam w dalszym ciągu, gotowa w każdej chwili do bohaterskiej walki i nieuniknionej śmierci".

W dniu 19 grudnia 1930r. na wniosek Komisji Odznaczeniowej PPS została pośmiertnie odznaczona Krzyżem Niepodległości z Mieczami.

Jej pracą rzecz odzyskania niepodległości cechowała nieprawdopodobna wytrwałość i odwaga. Swoje życie podporządkowała sprawie kraju i potrzebom innych ludzi.

Brat Stefani, Wojciech (ur. 24 lutego 1884r.) artysta malarz i grafik, był podoficerem 1pp I Brygady Legionów, a następnie jako oficer 5pp Legionów uczestniczył w wojnie 1920r. W 1921r. odznaczony Krzyżem Walecznych, w 1926r. Legią Honorową, a w 1935r. Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski.

polsko-bolszewickiej

- 1) Ojciec był wówczas studentem Szkoły Sztuk Pięknych w Warszawie. Po upadku powstania nie podjął już studiów artystycznych z powodu zakazów Szkoły przez władze carskie. Dostał posadę technika na Kolei Warszawsko - Wiedeńskiej. Działalność artystyczną kontynuował pracując jako drzeworytnik - ilustrator na wielu warszawskich czasopiśmie.
- 2) W marcu 1915 r. z rozkazu Komendy Naczelnej Półk wynajęto mieszkanie na ul. Pięknej dla utworzenia laboratorium materiałów wybuchowych. Miesiąc później dostro tam do wybuchów podczas produkcji nitrogliceryny. Jastarzewska dała dowód ogromnej odwagi i opamiętania wywołując z zagrożonego pomieszczenia wszystkie gotowe materiały wybuchowe. W kilka miesięcy później, w lipcu 1915 r., został wzięty przez Niemców z bronią w ręku razem por. Edward Rybicki - kierownik tego laboratorium. Stefanie z własnej woli pozostała na straży zagrożonego mieszkania ze spokojem podejmując najgorsze ryzyko śmierci w razie rewizji.

Stefania Maria Jastrzębowska – Okrzejowa, zam. Słowińska (1889 – 1919)

Urodziła się 2 września 1889r. w Warszawie jako córka Władysława i Teony Franciszki ze Staweckich. Pochodziła z rodziny o tradycjach patriotycznych – dziadek Stefani – Wojciech Bogumił Jastrzębowski i jej ojciec – Władysław byli uczestnikami powstania listopadowego.

Stefania Jastrzębowska od 1909r. brała czynny udział w pracach Organizacji Młodzieży Narodowej, a następnie „Zarzewia”. W 1910r. uczestniczyła w organizowaniu Oddziału Żeńskiego Polskich Drużyn Strzeleckich. Z niezwykłą odwagą pełniła trudną funkcję kierowniczką zbrojowni Okręgu III Polskich Drużyn Strzeleckich. Poświęcała swój czas potrzebującym należąc także do PPS. Używała ps. Okrzejowa i Okrzejka. W latach 1914 – 1915 służyła w Oddziale Lotnym POW.

Po wejściu Niemców do Warszawy nadal służyła z oddaniem sprawie niepodległościowej. Objęła sekretariat Okręgu POW. Na potrzeby sekretariatu wynajęła na swoje nazwisko mieszkanie w Alejach Ujazdowskich. Mieszkanie to było też niejedenkrotnie przytuliskiem dla peowiaczek. W grudniu 1915r. wynajęła na swoje nazwisko kolejne mieszkanie na ul. Wareckiej, w którym umieszczono biuro KN POW oraz stację pocztową POW i administrację „Rządu i Wojska”. Mimo dekonspiracji tego lokalu i nagłej rewizji udało jej się unikać aresztowania. Zmuszona była jednak opuścić Warszawę i wyjechać do Lublina. Tam wytrwale działała dalej w POW, ale także w Pogotowiu Wojennym PPS. Pracowała też w gospodzie robotniczej PPS w Lublinie uczestnicząc w ten sposób w niesieniu pomocy głodującym, bezrobotnym robotnikom. Brała udział w rozbrajaniu wojska austriackiego w Lublinie i tworzeniu tam władz polskich.

W Lublinie, w marcu 1919r. wyszła za mąż za Nowosława Sławińskiego. Zmarli śmiercią tragiczną – on 12 kwietnia 1919r., ona w dwa dni później. Spoczęli w jednej mogile w Kwaterze Wojskowej Cmentarza przy ul. Lipowej w Lublinie

Za służbę w POW Dekretem Naczelnika Państwa i Naczelnego Wodza z dnia 17 maja 1922r. została odznaczona Orderem Virtuti Militari V klasy (L.k. 7685).

Opis czynu zawarty w sporządzonym w dniu 5 grudnia 1921r. wniosku o pośmiertne nadanie jej tego odznaczenia, informuje: „*Ś.p. ob. Stefania Jastrzębowska (Okrzejowa) w marcu 1915r. z rozkazu Kmdy Naczelnej wynajęła przy ul. Pięknej 45 lokal, w którym zostało urządzone centralne laboratorium materiałów wybuchowych. Przez pięć miesięcy ś.p. Jastrzębowska pełniła*

niezwykle odpowiedzialną i niebezpieczną służbę mieszkając w lokalu, w którym w razie grożącej każdego dnia rewizji narażona była na śmierć niechybną. Obowiązek swój pełniła z samozaparciem i najwyższym męstwem, na jakie może zdobyć się najwyższa cnota. Tej cnoty dowodem najjaskrawszym są dwa fakty z jej życia w okresie istnienia owego laboratorium: 1) w kwietniu na skutek użycia niezupełnie odpowiednio stężonych kwasów jednego dnia podczas fabrykacji nitrogliceryny nastąpiło kilka kolejnych wybuchów. Ś.p. Jastrzębowska już po pierwszym wybuchu nie straciła ani na chwilę przytomności umysłu i z najzimniejszą krwią przynosiła z pokoju tego kolejno wszystkie gotowe materiały wybuchowe nie zważając na to, że wciąż następowały nowe wybuchy w innych retortach. 2) w lipcu 15r. został wzięty przez Moskali z bronią w rękę po dłuższej walce ciężko ranny por. Rybicki Edward, który będąc kierownikiem laboratorium również w niem stale mieszkał. Ponieważ zachodziła obawa, że policja wpadnie przez ujęcie go na ślad mieszkania laboratoryjnego, komenda przerwała prace laboratoryjne, zaś ś.p. Jastrzębowska podjęła się z własnej woli obowiązku pozostania na straży laboratorium i mieszkała tam w dalszym ciągu, gotowa w każdej chwili do bohaterskiej walki i nieuniknionej śmierci”.

W dniu 19 grudnia 1930r. na wniosek Komisji Odznaczeniowej PPS została pośmiertnie odznaczona Krzyżem Niepodległości z Mieczami.

Jej pracę na rzecz odzyskania niepodległości cechowała nieprawdopodobna wytrwałość i odwaga. Swoje życie podporządkowała sprawie kraju i potrzebom innych ludzi.

Brat Stefanii, Wojciech (ur. 24 lutego 1884r.) artysta malarz i grafik, był podoficerem 1pp I Brygady Legionów, a następnie jako oficer 5pp Legionów uczestniczył w wojnie 1920r. W 1921r. odznaczony Krzyżem Walecznych, w 1926r. Legią Honorową, a w 1935r. Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski.

JASTRZĘBOWSKA Stefania („Okrzejowa”, „Sławińska”)

Stefanja Jastrzębowska, ps. „Okrzejowa”, „Sławińska”, kurierka i wywiadowczyni I Brygady Legionów, członkini POW, pochodziła z Warszawy.

Wielokrotnie przekraczała linię frontu z zadaniami kurierskimi i wywiadowczymi, podróżując m. in. w lubelskie.

Brała udział w akcji dywersyjnej na tyłach wojsk rosyjskich.

W pracę niepodległościową zaangażowana była także jej matka, mieszkająca w Warszawie na ul. Smolnej 23, gdzie mieścił się punkt kontaktowy dla kurierów przewożących pocztę organizacyjną. Zmarła przed 1927 r. Odznaczona Krzyżem VM, nr krzyża 7685.

Źródła: *Wierna Służba...* s. 308-309; *Służba Ojczyźnie...* s. 100.

II Materiały uzupełniające relacji

- Notatki nt. pastuszkowskiej Stefanii, kopia, k. M s. 1-11.

Ar. ch. ASP, ~~1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24.~~ (w. Jędrzejowski) 17
ap KD19

ojciec - technika

matka - Teona Stawicka, urodzona w...,
cisła lekarna, zmarła w 1917r.

ochr. jego - KW 1921

LH - 1926 (~~o~~ kraj ojcowski)

Świąt jego - Kuzniarski Edoard
Rybiński, mieszkał w...
Kolejka do AK.
Świąt jego - Maria z... w Powiatu.

Ojciec zm. w 1908r.

Ojciec jego, rejent, zm. 1930r.

Żona - w... Powiat. zmarła w...
w szpitalu.

-
- Świąt -
- 1.) Władysława Marek, b. urodzona
zakony powiat. w..., zmarła.
  - 2.) Teona Herbaczewska, b. urodzona
zmarła w..., w...,
zmarła
  - 3.) Maria Świątowska, w...,
ktoś gimn. urodzona w...
  - 4.) Aleksandra Świątowska - z...
kolejowa.
- do 1934r.

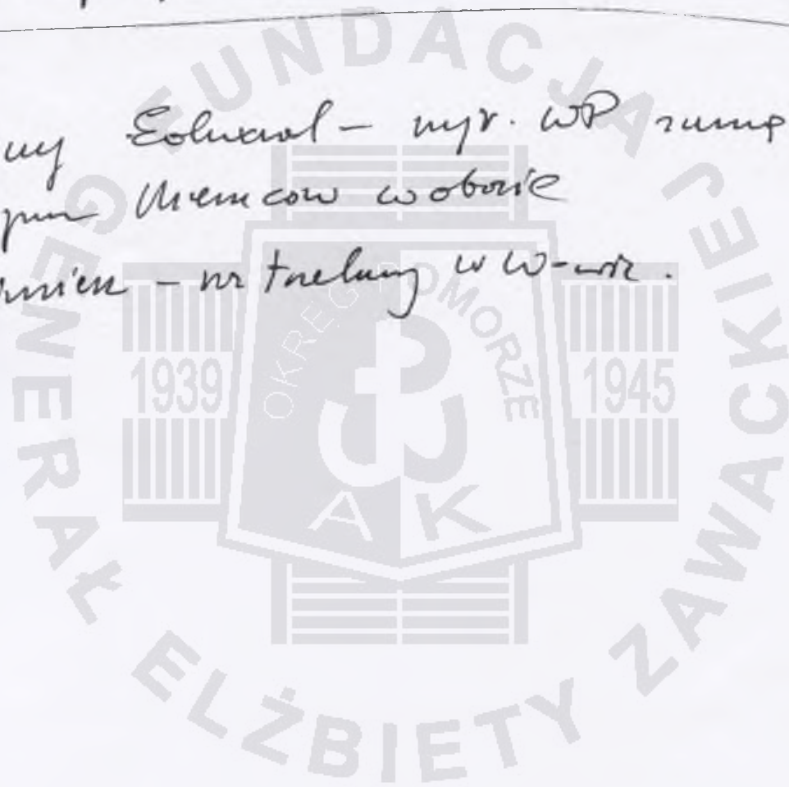
Siostry po wojnie — Władysława — emigracja II/2 2
Teona — emigracja
Maria — uniolemie Centula
Aleksandra — Tajemny w W-wie
Aleksandra — sama i inni kolegi.

Wanda Halina — od 1937r. zam. w Rapperswil.
zam. Kerner (po wojnie prof. WSPHact. we Wrocławiu)
Hanna — zam. Miller — od 1941r. we W-wie.
Hanna po powr. do kraju — dw. miesz. w W-wie.

Wielki Towar Edukacji — wydz. WP z ramienia
pau. Niemców w obronę
Komisji — na terenie w W-wie.

Kunc. iarch. p. Wasytha Śwytłyde
~~K. ur. 1884~~ Alota odnowionyde 1889
w. a. 1842

II/3

b. Władysław Justusowski
technik, lat 49

um. w W-wie an al. Wielkwy? ?
w tow. Antowego Turstwego, lewoboku
obok kolejnicy o

w. 21 VIII (? - w niedzielę) tego roku

o Gm

z Towarzystwa z Stawednich, lat 33

Stefan. Włkan

rodzice chrzestni - Stefan i Juchiza Sawecy

1.02.1954 | WSK-412 | 07

Yestuz Gowda - Stawiska Stefan (Okonejowa)
Ur. w-wu 2. IX. 1889. należy do M. Pochwy Narodowej
potem do Zarzewia, polne powuje w Olsok. zentralch
Drupey Strzednos. Z chwily wybudu wojny zwiastujemy
w P. O. W. w technice olsok. Wtmych. Nacty pum
stmy w pocieru P. O. W. i pumy w Poy. Bojow. PPS.
Zmuka Impicione 14. IV. 1914r.

s. 287

Ję. heperca Wactus

P. O. W. i Batalion Wamoch. M. P. W. W. W.
1914-1915.

Dr. Pers. Naczel. Państwa i Naczel. Wojsk
Nr 59 z 30.12.1922r.

Dekretem z dn. 17.05.1927r. Adj. Gen. L. 13388 V.M
Miejski wójt wojsk. VM V kl.
z 6. Odolichów Detaszow. Leg. Pól.

por. 7

Barthel de Weydenthal Juchiszka
L.k. 7500

por. 9

Chetmickiej - Jawnevicowej Hukimi
L.k. 7553

por. 14

Filipkowolnej Wandzie
L.k. 7555

por. 15

s.p. Golinowej Waleni
L.k. 7576

por. 18

s.p. Jastrzobowskiej („Okreśowej”) Stefani
L.k. 7685

Siostra Stefani Oknei?

Patrz biogram Oknei w PSB i jego forma alit pers. w C.A.W.

Monit. Kowu w 10/10 51
 na post. art. 4 rozporz. Prez. R. z dn. 29.X.1930. uwoln.; KN 24, KN
 i MN:

myr. Hertant Tadem Jan - KN 214

KN

Sujkowska Halina

MN

s.p. Gatocka Zofia

Monit. Kowu w 6/1/1931

KN 214

Bartel de Wendenburg Jerzy
 Hertantowa Zofia

s.p. Okrojowa - Stawinska Stefania
 Stawinska Maria (Ella)

Saturn de Saturn Tadem

KN

Bartel de Wendenburg Maria

Czudecka Hanna

Gnatkowska Joanna

ppol. dypl. Jaworska Tadem

Podpinski Stefania

MN

Hennowa z Danowicz Regina

---

zastępcy białego

Infv. a kancel. Am. Komunal. w Lublinie
W jednej mogile Stowinska Nowostaw
i Stowinska Stefania, żona

Obójc — Nowostaw 12. IV. 1919

żona 14. IV. 1919

Podnow. w ^{polu} ~~kwaterze~~ P2, kw. K.

nr ol. 9, grób 88.

(kwatery wojska)

2.1754/WSK-412/07

CAW, s.n. VM 25-1820 (Stefania Justusowska) ^{II/81}
Okonejowa

Wniosek z 5.XII.1921. (z Odob. Lotnego WP w 191hr.)

Do WP wt. 6.VIII.191hr.

Obecnie nie żyje.

Opis sprawy:

" S.p. ob. S. J. (Okonejowa) w marcu 1915. z wicelem
Kandy Narely: wybudował przy ul. Piłsnejskiej 45 lokal w którym
zostało urządzone centralne laboratorium materiałów
wybuchowych. Poniżej pisać możemy s.p. Justusowską jedyną
wieloletnią odpowiedzialną i odpowiedzialną, fundującą i fundującą
materiały w lokalach, w którym w czasie wojny krawiec ośm
miesiące uwarunkowy była na miejscu wedybny. Obowiązki swoje
pełniła z samowolnością i uwzględnieniem interesu na jej
zobowiązaniu nie może sędziemu cnota. Tej cnoty słowem
najbardziejym się dwa fakty: jej życia w okresie istnienia
owego laboratorium: 1) to krawiec na skutek życia
nieumyślnie odpowiedzialnych i innych lewariu jedyną ośm
postaw fabrykacji nitroglukozyni ustąpiła kilka kolejnych
wybuchów. S.p. Justusowska już po przewidywalnym nie
stwierdzeniu na chwilę przytomności umyślnie i z uwzględnieniem
mejny krawiec powymonta i postawi tego kolejno umyślnie
gotowe materiały wybuchowe nie uwzględniając na to, że uwzględniając
wastrowały nowe wybuchy w innych reaktorach.

2) to lipcem 15 r. został wzięty przez Moskali z bronią
w ręku po strasząc walce ciżba rany por. Rybicki Edward,
który byłby kierownikiem laboratorium również w swoim
stale umyślnie. Ponieważ zachowała obecna, nie polubiła
wpadnie przez ujście do nieidealnie umyślnie laboratoryjny,
komenda przeważa przez laboratoryjne, zai s.p. Justusowska
podjęła w z własnej woli obowiązkiem porządku na stronie
laboratorium i umyślnie tam w dalszym ciągu, gotowa
w każdej chwili do bohaterstwa i uwzględnienia śmierci."

VM udzielonej w maju 1922r.

1/9 2

CAW 1 '79. KN z M 19-XII.1930.

Wzrost Komisji Obszarowej P.P.S. w 3/438
o nad. KN z M

Justynowski Stefani

ps. Okrajowa, Okrajka.

ur. 2.09.1889 w Warszawie

c. Władysław i Teony ze Stawedzielski
zmarła w kwietniu 1919r.

podchw. na cementarni w Lublinie

Kwartalnik w pectat Wojewódzkiej Justynowski

Grat.

w dn. 10. III. 1932r.

zam. w-wa ul. Przemysłowa 10.

~~Kom. wystawy polity 26.02.1932r.~~

Wzrost o nad. jej Orderu Odwoh. Pol. IV klasy
(do Komisji Obszarowej Pol. Drugiej Struktury)

Służba inżynierska ulowienca w W-wa. Zam. w 1919r. w 26-letnim
życiu.

Wzrost. Obszarowa:

„ Od 1909r. ^{Grat} czynny udział w pracach Org. Wzrostowy Wzrost.
a następnie w organizowaniu ruchu Związku Wzrostowego.

W 1910r. ^{Grat} udział w organiz. Odwoh. Zeisk. Pol. Dr. Strzel.
i jest kierowniczką Zbrojowni Okr. III Pol. Dr. Strzel.

Po wybuchu wojny bierna udział w pracach Odwoh. Pol. Dr.

POW, gdzie dzielnie zapisuje swe imię. Działa również
nielegalnie chwałitowa - zdobywa materiały i narzędzia

wielu towarzyszy prac kursyjnymi - strajk 27

sygn. dem. cichej, pełnej zaparcia, ale razem II/10 3
bohaterstwa pracy ~~konspiracyjnej~~ konspiracyjnej - nieposle-
głościowca z oknem statycznej walki i niepodległości
wolności. Tęży jej po jej przedwczesnej śmierci
stała się wzmianką o rozumieniu logiki.

Ze w: „Za wybitną pracę liczącą w Olsk.
Żenit. Pol. Dr. Stral. w l. 1910-1914. w W-wie.”

Wzrost o oknu. jej ^{Wojenn. Odr. Polka IV kl.} K 2 M 7 Ko ~~1929~~ 1929.

Krupa Niepodd. z Miceum' pomyślny na porośk.
(buck słoty) - (zamiast OOP).

Ogłoszony w Zarząd. Przewod. Przewod.
z dn. 15.XI.1930, Monitor Polk. Nr 300
z dn. 31.XI.1930, poz. 423, s. 1.

Zygnia: W r. 1915 uczest. w pracach
detasowania Oddziału I Brygady Lit. Pol.
(tzw. Oddział Lotny), a następnie uczest.
w ~~konspiracyjnej~~ konspiracyjnej misji, dołobowim
miał. wybuch. i utrudnieniu je aż do ustąpienia
wojny wojennej.

W l. 1915-1917. pracował w POW.
(początek konspiracyjny). W latach 1917-1918
pracował w technice organizacji Pogotowia Bojowego.
Zginął śmiercią tragiczną dnia 14 kwietnia 1919r.

Podpisał Wolej Stawel
płk por. ~~liczący~~ Kom. Okru. P. P. S.

1939

T. 3056 /WSK

POW

JASTRZĘBOWSKA Stefania
zam. Stawińska
ps. "Okrojona"

V Nazwiskowe karty informacyjne

V m T wojne

POW

††
Jastrzebowska - Stawiska Stefania „Okryjona”
m. w dniu 2 IX 1889, należała do Młodszej. Narod., potem
do Zarewie, gdzie pracowała w oddziałach ziemskich
Drużyny Strzeleckiej. Z chwilą wybuchu wojny
znajdując się w POW w technice oddziałów
lotniczych. Wzięta do niewoli na terenie POW
i pracowała w Pog. Bojow PPS
Zmarła tragicznie 14 IV 1919 r.

zob. W. Jędrzejewicz „Pow...” s. 282

i

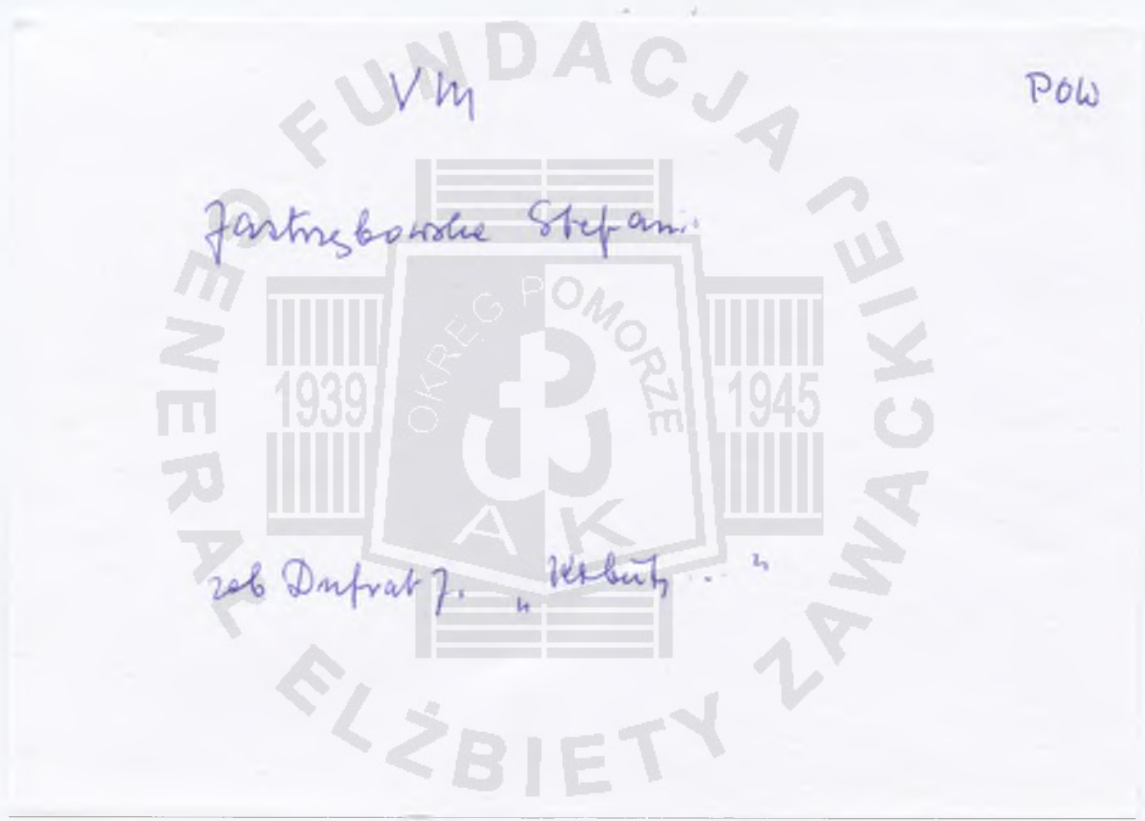
VM
JASTRZĘBOWSKA Stefanie

Polek "Kaw. VM 1732-1845". Wykazy dzmę-
awnych... s. 174

D.k. 503

i

UM

Pow

JASTRZĘBOWSKA - Okmeje Stefanie

- odznaczona posmiertnie UM ze
udziel w POW

Job. Filipow K., Order UM 1792-1945, W-we 1930,
S. 115

Okw IV 09

V Nazwiskowe karty informacyjne
T: 3056/wsk
Mmp

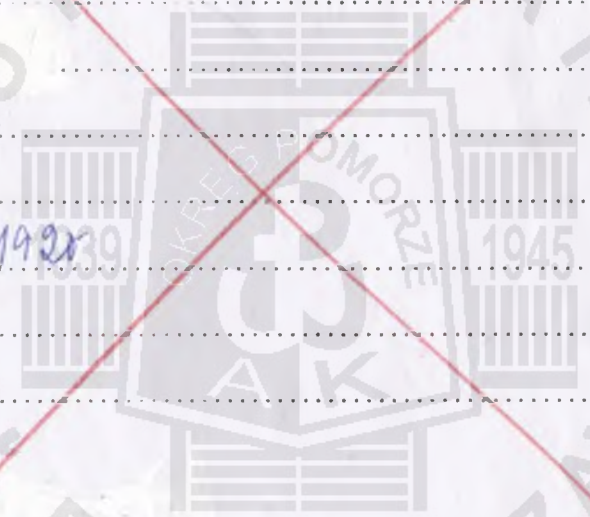
1. N ²⁰⁵ Zastroszka - zam Stariniska

2. I., ps. Stefania u Oknejowa⁴

3. ur.

4. st.

5. Org.

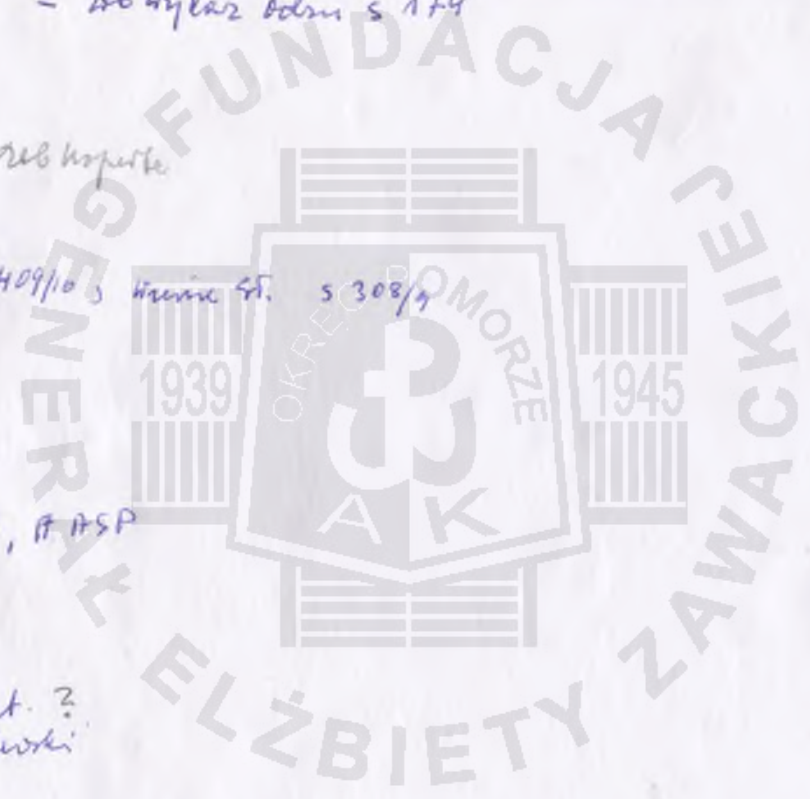
6. przydz ¹⁹²³⁹ 1945

7. funkcje

8. nr 7685

9. źr. PRL 2 Dokrec II P i NW 2 17 V

- 1 Hestawski brak ale nr karty 7685 pami. miana
- 2 KHK brak
- 3 B Polak - zab. wykaz Adm. s. 174
- 4 -
- 5 -
- 6 -
- 7 .... zab. kopie
- 8 -
- 9 -
- 10 St. ojc 409/105 Wzrost St. 5 308/4
- 11 " "
- 12 -
- 13 -
- 14 " "
- 15 -
- 16 CFAW, P ASP
- 17
- 18
- 19
- 20 Dufrost. ?
- 21 Nowalowski

JASTRZĘBOWSKA Stefania

